

Kpl 6

Diktatuurien aika

s.54-63

Demokratian kriisi Euroopassa IMS ja IIMS välisenä aikana

- **Demokratia oli uusi asia**
 - Uusia itsenäisiä valtioita IMS jälkeen, hallitusmuotona demokratia, äänioikeuden laajentuminen
 - poliittinen into vs. uudistusten hitaus; demokratian luonne ja kompromissit
- **Talousvaikeuksista syytettiin poliitikkoja**
 - itsenäistymisen taloudelliset haasteet
 - maailmanlaajuinen lama 1930-luvun alussa
 - ei ymmärrystä kokonaiskuvasta
- **Ideologioiden kamppailu** (kommunismi vs. äärioikeisto)
 - hallinto oli tehotonta, puolueet eivät pystyneet neuvottelemaan asioista eikä päätöksiä saatu aikaan
 - puolueet käyttivät ulkoparlamentaarisia keinoja: painostus, väkivalta
 - vallankumouksen pelko
- **Yleinen ilmapiiri**
 - aristokratian aseman heikentyminen ja porvariston vaikutusvallan kasvu
 - pettymys tieteen ja edistyksen voimaan
 - taloudelliset vaikeudet ja työttömyys kasvattivat sisäpoliittisia ongelmia
- **Vahvan johtajan kaipuu**
- IMS jälkeen syntyneistä valtioista demokratioina säilyi ainoastaan Tšekkoslovakia ja Suomi (kartta s.55)

Diktatuurien kannatuksen nousu

- Poliittinen epävakaus ja pettymys demokratiaan → totalitääriset järjestelmät demokratian vaihtoehtona
- Taloudellinen epävarmuus
 - Kommunismin pelko, äärioikeiston kannatus
- Populistiset ja karismaattiset vallantavoittelijat
 - Helpot ratkaisut vaikeisiin ongelmiin (populismi)
 - Turvallisuus
 - Kansallisen häpeän poistaminen ja kansakunnan suuruuden palauttaminen
 - Nationalismin hyödyntäminen
- Propaganda ja vahvat tukijärjestöt
 - Yhteenkuuluvuuden tunne
 - Voittajan valitseminen

Stalinin kommunistinen Neuvostoliitto

- Lenin kuoli 1924 → valtaan nousi Josif Stalin (Josif Džugašvili)
- Taloudellinen kehitys, voimakasta teollistumista
 - Maatalouden koneistuminen
 - 5-vuotistavoitteet
- Kääntöpuoli
 - Vankityövoima
 - Kulakkien maat pakkokeinoilla, kulakit surmattiin tai siirrettiin pakkotyöleireille → maataloustuotannon romahtaminen → nälänhätä (Holodomor)
- Suuren terrorin aika
 - Stalinin vastustajien ja kilpailijoiden eliminointi, salainen poliisi ja kansalaisten ilmiannot
 - Näytösoikeudenkäynnit, teloitukset, vankeustuomiot, Gulag
 - Kymmeniä miljoonia venäläisiä kuoli

Stalinin kommunistinen Neuvostoliitto

- 1930-luvun lopussa Neuvostoliitto oli totalitaarinen diktatuurivaltio
- Kaikki yhteiskunnan toiminta palveli Stalinin ja kommunistisen puolueen tavoitteita
- Tiedonvälitys ja koulutus kontrolloitua
- Propaganda
- Kirkon toiminnan rajoittaminen
- Stalinin henkilökultti, ”Isä aurinkoinen”
- Hyökkäämättömyyssopimukset ja liittyminen Kansainliittoon 1934
- Panostaminen armeijaan ja aseistukseen

Kuva: <https://agricolaverkko.fi/keskustelu/viewtopic.php?t=3823>

Mussolinin fasistinen Italia

- Italia sodan jälkeen:
 - Italia oli ”voittanut sodan, mutta hävinnyt rauhan”
 - Talous sekaisin, valtio velkaantunut, paljon työttömyyttä
 - Väkivaltaisia lakkoaloja
 - Puolueet eivät kyenneet yhteistyöhön
 - Kommunismin pelko
- Benito Mussolini ja fasistipuolue
 - Vastavoima kommunisteille
 - Mustapaidat
 - Keskiluokan ja kirkon tuki
- Marssi Roomaan 1922
 - Mussolini ja 25 000 mustapaitaa
 - Vallan vaatiminen fasisteille

Mussolinin fasistinen Italia

- Mussolini ja fasistit valtaan
- Fasisteista ainoa sallittu puolue 1924
- Mussolinista diktaattori 1926 "Il Duce"
 - Vallan keskittäminen Roomaan
 - Sensuuri
 - Lakkojen kieltäminen
 - Kansansuosio
- Aggressiivinen ulkopolitiikka
 - 1930-luvulla alueita Afrikasta
 - Francon tukeminen Espanjan sisällissodassa

Kuva: <https://www.hf.uio.no/ifikk/english/research/news-and-events/news/2019/using-language-as-a-weapon-how-mussolini-used-lati.html>

Hitlerin natsi-Saksa

- Versaillesin häpeärauha
 - Epäsuosittu Weimarin tasavalta
 - Ei poliittista yhteisymmärrystä puolueiden välillä
 - Väkivaltaisia mellakoita
 - Hyperinflaatio 1923
- Hitler ja Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue
<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/63/De-NSDAP.ogg>
- Oluttupavallankaappaus 1923
 - Hitlerin vankeustuomio ja Mein Kampf
- Kannatuksen nousu suuren laman myötä (työttömyys, Saksan suuruus, Versaillesin häpeärauha, kommunismi)
- 1933 Hitleristä valtakunnankansleri
 - SA-joukot pelottelivat ja vangitsivat vastustajia
 - Kommunistien toiminta kiellettiin

Hitlerin natsi-Saksa

- 1933 Hitlerille diktaattorin oikeudet
- 1933 Natsipuolueesta ainoa sallittu puolue
- 1934 presidentti Hindenburg kuoli → presidentin valtaoikeudet Hitlerille
- 1934 Hitleristä Führer eli johtaja
 - Lehtien sensurointi ja kieltäminen
 - Vastustajien vaimentaminen
 - Rotuoppi ja juutalaisten vaino
- 1934 Pitkien puukkojen yö, SS-joukot ja Gestapo, Hitlerin vastustajien eliminointi
- Ensimmäiset keskitysleirit 1933
- Työttömyyden alentaminen, työntekijöiden palkitseminen ja lomat, edulliset maatalouslainat
- Valtion velkaantuminen, raaka-aineiden sekä maanviljelysalueen tarve → valloituspolitiikka

Läksy

Lue kpl 6, Diktatuurien aika, s.54-63

Tee tehtävät 1-4, s.63